

A televíziós nézettségmérés és rádiós hallgatottságmérés

Médiatanács által elfogadott módszertana

1. A televíziós nézettségmérés módszertana

1.1.1. A rendszer működése

1.1.2. A TV nézés operacionális definíciója

1.1.3. A minta szerkezete és kiválasztása

1.1.4. Az alkalmazott súlyozási eljárás

1.2. A közönségarány definíciója a TV esetén

1.3. Az SHR kiszámítása

2. A rádiós hallgatottságmérés módszertana

2.1.1. Az alkalmazott adatgyűjtési eljárás

2.1.2. A hallgatottság definíciója

2.1.3. A minta szerkezete és kiválasztása

2.2. A közönségarány definíciója a rádió esetén

2.3. Az SHR kiszámítása

3. Összefoglaló tábla

A lineáris médiaszolgáltatást nyújtó médiaszolgáltatók éves átlagos közönségaránya alapvető fontosságú a médiaszolgáltatók piaci koncentrációjának megelőzése vonatkozásában a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvényben (a továbbiakban: Mttv.) meghatározott szabályok és eljárások tekintetében. A Médiatanács a közönségarány mérés jelenlegi hazai gyakorlata és a nemzetközi ajánlások alapul vételével meghatározta mérési módszertanát, melyet az Mttv. 69. § (4) bekezdésében foglalt előírásnak megfelelően az alábbiak szerint tesz közzé:

1. Televíziós nézettségmérés módszertana

A televíziós nézettségmérés alapját műszerekkel felszerelt panelminta folyamatos megfigyelése képezi. A panelminta az ország lakosságát reprezentálja annak érdekében, hogy a teljes lakosság tévé nézési szokásai megbecsülhetőek legyenek. A panel háztartások azok a háztartások, amelyekbe nézőmérő készülékeket telepítenek, a háztartások tagjai a panel tagok, akik hosszú időn át a mintában maradnak, és folyamatosan adatot szolgáltatnak. Lényeges, hogy az alkalmazott eljárás megfelel a nemzetközi ajánlásoknak (ESOMAR, GGTAM).

1.1.1. A rendszer működése

A Médiatanács kiemelt jelentőségűnek tartja a mérés pontosságát, ezért a televíziós közönség pontos mérésének alapja, hogy a panel háztartásokból gyorsan és hatékonyan legyenek összegyűjtve az adatok. A nézőmérő műszerek minden egyes televíziós készülékhez, videóhoz és DVD-hez telepítésre kell, hogy kerüljenek. Minden műszernek másodperc pontossággal rögzítenie kell a nézést a nap 24 órájában, az év 365 napján, továbbá azt is, hogy ki és mit néz az adott készüléken, majd az így rögzített adatok tárolásra kerülnek. Minden háztartásból egy műszer továbbítja az adatokat a feldolgozó központba, vezetékes vagy GSM telefonvonalon. A mérés végrehajtására alkalmazható műszertípusok például a TVM4, és az UNITAM.

TVM4 rendszer ismertetése

A háztartásokba telepített nézőmérő rendszer több egyedi berendezésből áll. TVM4-es típusú készülékek esetén a televízió bekapcsolt állapotát egy érzékelő figyeli, a televízió készülék tetején elhelyezett egységben behangolják a háztartásnál fogható csatornákat, és az éppen nézett csatornát a fázis értékek összehasonlításával azonosítják. A háztartás tagjai tévékészülékenként egy-egy távirányító segítségével állíthatják be, hogy melyikük nézi éppen a televíziót. A nézőmérő műszer távirányítóján a számok 1-9-ig egy-egy háztartástagot jelölnek. A háztartás minden tagjának saját, egyéni nyomógombja van, amivel a tévé nézés kezdetét és befejezését kell jeleznie.

A kijelző egységen megjelennek az éppen tévézők sorszámai, valamint a háztartásnak szóló rövid üzenetek. A rendszer következő eleme, az adatgyűjtő egység tárolja a kijelző egységtől kapott nézettségi adatokat, vagyis az azonosított csatornát, az azonosított nézők sorszámát, minden másodpercre vonatkozóan az egyes programok vagy más videó tartalom (videó vagy DVD-készüléken történő) nézését. Ugyanez a berendezés kapcsolódik a vezetékes telefonvonalhoz, illetve azoknál a háztartásoknál, ahol nincs saját vezetékes telefonvonal, a telepített GSM adatátviteli egységhez, amelyen keresztül az adatokat továbbítja mérő központi számítógépéhez. A TVM4

műszerek az analóg földi és analóg kábeles háztartások mérésére használhatók, továbbá digitális műhold és földfelszíni műsorszórás esetén is alkalmazhatóak. Az adattároló egység több nap nézettségi adatait képes tárolni, így sikertelen adatátvitel esetén a következő napon az adattárolóban maradt adatok ismét lekérdezésre kerülnek.

UNITAM rendszer ismertetése

A TVM4 után kifejlesztett UNITAM rendszer a Tartalom Követő Technológián alapul (Content Tracking Service – CTS), amely magába foglalja a műszereket, az adatlelívó rendszert, valamint egy többfunkciós központi adatfeldolgozó rendszert is. Az UNITAM mind az analóg, mind a digitális (földi, kábel, műholdas, IPTV) platformokon elérhető műsorokat képes mérni, valós és nem valós (time-shifted) időben, azaz a műsorsugárzás ideje alatt, valamint később is, így például a rögzített műsorokat is. Ehhez nem szükséges a műsorszolgáltató közreműködése. A CTS az audio-felismerés technológiáján alapszik. A hangjeleket digitalizálja, 0 és 1 jelekké alakítja át és egy algoritmus segítségével tömöríti. Egy robosztus mintakorrelációs rendszer alkalmazásával kerül összehasonlításra a regisztrált tartalom a korábban létrehozott másodpercnyi pontosságú referencia jelekkel. A csatorna azonosítás végrehajtásához minden egyes mérni kívánt csatornáról valós idejű referencia/audio jelet gyűjtenek annak érdekében, hogy azonosítani lehessen, hogy egy adott időpontban mely csatornához tartozik a nézés. A legtöbb csatornáról egyidejűleg több platformon készül referenciajel rögzítés, ugyanakkor a csatorna (tartalom) meghatározás egy kijelölt platform alapján történik.

A UNITAM-en található audio bemenetek teszik lehetővé, hogy a hozzá kapcsolódó különböző televíziós eszközökből a hangminta jelek összegyűjthetők legyenek. A televízió készülék(ek)hez elhelyezett műszer észleli, hogy a TV melyik forrásból kapja a jelet, és folyamatosan digitalizálja azt, mindaddig, amíg az adott televíziókészülék és forrás bekapcsolt állapotban van. A műszer által összegyűjtött digitalizált hangmintákat az adatgyűjtő egység tárolja és továbbítja a feldolgozó/referencia központba, ahol valamennyi tévékészüléken történt, személyhez kapcsolható valós nézés azonosításra kerül.

1.1.2. A TV nézés operacionális definíciója

A módszertan szempontjából tévénezőknek azon személyek tekinthetők, akik bejelentkeznek a rendszerbe, azaz megnyomják a távirányítón az őket azonosító gombot, így jelezve, hogy elkezdtek nézni a televíziót.

A rendszerbe bejelentkezett személy akkor tekinthető egy konkrét csatorna nézőjének, ha legalább 15 folyamatos másodpercet tölt a csatorna nézésével. Mindaddig nézőnek tekinthető, amíg ki nem jelentkezik a rendszerből, vagy a validációs szabályok alapján a rendszer ki nem léptette a nézői státuszából. A nézőmérő rögzíti, hogy az adott háztartásban egy adott másodpercben kik televízióznak.

1.1.3. A minta szerkezete és kiválasztása

A panel minta akkor kellően reprezentatív, ha legalább 1000 háztartásból és 2000 személyből áll.

A panel háztartások a magyarországi magánháztartásokban élő teljes népesség otthoni televíziózási szokásait reprezentálják a 4 éven felüli lakosság körében. A súlyozási eljárással a mintavételből eredő aránytalanságokat kell kiegyensúlyozni. A nézőmérő által szolgáltatott adatokból becslés készül az

országos közönségnagyságra. A panel kiválasztásának és a súlyozási eljárásnak a populációra vonatkozó ún. Universe számait alapozó felmérésnek kell biztosítania.

A panel minta frissítését szolgáló úgynevezett potenciális adatbázisba azok a háztartások kerülnek be, amelyek az alapozó kutatás vagy a rekrutációs survey alkalmával aláírásukkal engedélyt adtak arra, hogy adataikat egy későbbi kutatás céljából tárolják és kiválasztásuk esetén felkeressék őket.

A panelcsere-eljárás során minden, a beszerelésre potenciálisan hajlandó háztartás egy adatbázisba kerül, melynek esetei a számítógépes program eredményeképpen olyan prioritási score értéket kapnak, amely jelzi, hogy milyen mértékben kívánatos bevételük a panelbe. Évente

20% cserét feltételezve a beszerelésre kijelölt háztartásokat a score érték alapján sorba rendezett háztartások listájának éléről, véletlen mintavételi eljárással kell kiválasztani. Hasonlóan kell kijelölni a leszerelésre jelölt háztartásokat. A panel szelekciós folyamata során biztosítottak kell lennie, hogy a panel minden megyeszékhelyen, megyei jogú városban és budapesti kerületben jelen legyen. A többi településtípust, a településtípusban lakó háztartásokat számarányuknak megfelelően kell képviseltetni a mintában.

Az ismertetett panel-csere mechanizmus egy sok szempontú rétegzett mintának megfelelő minta eloszlást hoz létre. A bonyolult rétegzési eljárás alkalmazását az teszi indokolttá, hogy a mérésbe való részvétel hajlandósága a különböző társadalmi rétegek esetében jelentősen eltér, ezért ezeket a vállalalkozói hajlandóságból adódó torzításokat a panel csere mechanizmusa hivatott kiküszöbölni.

1.1.4. Az alkalmazott súlyozási eljárás

Az aránytalanságok kiegyensúlyozására alkalmazott súlyozási eljárás során szükséges a napi véletlen ingadozások kiegyenlítéséről történő gondoskodás. A panel kontroll mechanizmus ellenére is előfordulhat, hogy bizonyos társadalmi rétegek a panelben a kívánatos arányukhoz képest alul- vagy fölül reprezentálódnak, ezért a mintavételből eredő aránytalanságok kiegyensúlyozására és az országos közönségnagyság becslésére a Rim Weighting iterációs súlyozást kell alkalmazni. Az eljárást számos olyan európai országban használják (Franciaország, Németország, Olaszország, Svájc, Svédország, Egyesült Királyság), ahol a célcsoportok nagy száma ezt a módszert indokolttá teszi. A Rim Weighting súlyozás egy olyan lépésenkénti folyamat, amely az eljárás végeredményben a minta minden tagjához rendel egy súlyszámot, melyet minden olyan célcsoport figyelembe vételével számított ki, amelybe az egyén beletartozik. Ezáltal a minta kiegyensúlyozottabb lesz, ezáltal pedig a népességszám függetlenné válik a produkciós szint naponkénti ingadozásától, továbbá a célcsoportok nézettségi mutatói stabilabbak lesznek. A Médiatanács fontosnak tartja hangsúlyozni azonban, hogy minden mintavételen alapuló információgyűjtési módszernél számolni kell az úgynevezett mintavételi hibával. Ez azt jelenti, hogy az adatok csak bizonyos hibahatáron belül fogadhatóak el, csak néhány százalékos eltéréssel tekinthetőek statisztikailag érvényesnek. Az egy percre jutó átlagos nézőszám becslésére mind a nagyobb, mind a kisebb nézettségű csatornákra vonatkozóan a feladatot támogató statisztikai eljárás ad választ a hibahatárra, illetve a becsült nézőszám konfidencia- intervallumára.

1.2. A közönségarány (Share – SHR) definíciója a TV esetén

A mutató tartalmi jelentése

Az arányszám azt mutatja, hogy az esemény (vagy csatorna-idősáv) ideje alatt az összes tévé nézésrel töltött időnek mekkora részét fordították a vizsgált célcsoportba tartozó nézők a vizsgált esemény (vagy idősáv) nézésére.

A mutató számítási módja

$SHR\% = 100 \cdot \frac{\text{Az esemény (vagy idősáv egy adott csatornán) nézésére fordított idő}}{\text{Az esemény (vagy idősáv) alatt tévé nézésre fordított idő}}$, ahol „Az esemény (idősáv) nézésére fordított idő” = a célcsoportban levő személyek által az esemény nézésére fordított időtartamok összegével.

„Tévé nézésre fordított idő” = a célcsoportban levő személyek által TV, video, DVD stb. nézésre fordított időtartamok összegével.

A mutató matematikai tulajdonságai:

- a) értéke mindig 0 és 100 közötti
- b) ugyanazon idősáv és célcsoport esetén több csatorna SHR értéke összeadható c) különböző célcsoportok és/vagy idősávok SHR értékei nem adhatóak össze
- d) a számlálójában és nevezőjében található mennyiségek általában korreláltak

1.3. A Közönségarány kiszámítása

A közönségarányok csatornánkénti kiszámításához egy egész év során folyamatosan végzett mérés adatainak kell rendelkezésre állnia. A számításához – az Mttv. szabályainak megfelelően – a módszertan az alábbi paramétereket használja:

Célcsoport: 4+

Idősáv (time band): all day

Időszak: teljes év (jan. 01. - dec. 31.)

Ezekkel a paraméterekkel számítva tetszőleges csatornák SHR értékei összeadhatóak.

2. Rádió hallgatottságmérés módszertana

A rádiós hallgatottságmérés módszertanának ismertetését megelőzően fontos hangsúlyozni, hogy a televíziótól eltérően a rádiók esetében a hallgatottságmérés vonatkozásában nincs nemzetközileg elterjedt műszeres módszertan. A legtöbb országban a naplós adatfelvételt, vagy a telefonos (CATI) lekérdezést, vagy ezek valamilyen kombinációját alkalmazzák. A rádiós hallgatottságmérés két másik szempontból is eltér a televíziós méréstől. Egyrészt nem alkalmaznak panel mintát, azaz minden egyes megkérdezési hullám más-más mintán történik. Ezáltal nagyobb a megkérdezettek köre, mint a televízió esetében, viszont az egyéni változások követése lehetetlen. A másik fontos eltérés, hogy a

mérés nem folyamatos. A különböző típusú rádiókat havi vagy féléves gyakorisággal mérik fel. Ez a körülmény természetesen jelentősen befolyásolja az éves közönségarány becslésének pontosságát.

2.1.1. Az ajánlott adatgyűjtési eljárás

A rádiós közönségmérés vonatkozásában a Médiatanács az ún. „tegnap” módszert (Day After Recall – DAR) fogadja el. A módszer során a válaszadók számítógéppel támogatott telefonos megkérdezés (CATI) során számolnak be rádióhallgatási szokásaikról.

- Egységes a mérés az országos, körzeti és helyi rádiók esetében:
 - azonos mintán,
 - azonos időben,
 - azonos adatfelvételi eljárással (CATI)
 - azonos módszertannal (Day After Recall) kerül mérésre a teljes rádiós piac.

- A felvett adatok:
 - együtt, egységes adatbázisban kerülnek feldolgozásra
 - együtt kerülnek súlyozásra
 - egy adat van minden egyes rádióról.

DAR módszer (Day After Recall)

A DAR módszer lényege, hogy a kérdezéskor sor kerül az interjúalany előző napi tevékenységének felidézésére, és ennek kapcsán az egyes tevékenységek közben történő rádióhallgatások rögzítésére. A rádióhallgatási adatok időszávrá bontva, azon belül pedig negyedórás bontásban kell, hogy felvételre és rögzítésre kerüljenek.

Az adatfelvétel gyakorisága:

Az adatfelvételt havonta, két héten keresztül, napi egyenletes kérdezéssel kell teljesíteni annak érdekében, hogy az esetlegesen előforduló rendkívüli események befolyásoló hatása csökkenthető legyen. A napi egyenletes kérdezésnek vonatkoznia kell a teljes telefonos mintára: azonos számú interjút kell készíteni a hét egyes napjain, továbbá az egyenletes napi eloszlást településtípusonként is külön-külön tartani kell.

2.1.2. A hallgatottság definíciója

A módszertan szempontjából az a személy minősül egy rádióadó hallgatójának, aki egy adott 15 perces sávban hallgatta az adott rádiót.

2.1.3. A minta szerkezete és kiválasztása

A hallgatottság mérésben reprezentált alapsokaság a 15 éves és annál idősebb magyar népesség. A minta szerkezete diszproporcionális, a budapesti lakosság felülreprezentált, míg a 60 év felettek alulreprezentáltak. A design hatásából adódó torzítást súlyozással kell korrigálni.

Az adatfelvétel módja:

- telefonos (CATI): mobiltelefonon és vezetékes telefonon.

Mintanagyság:

A Médiatanács által elfogadottak szerint a mintanagyságnak éves szinten minimum 20 000 megkérdezést kell tartalmaznia, amely havonta eltérő elemszámokat takarhat. Az aszimmetrikus minta felépítésének követnie kell annak struktúráját, hogy az országos mérés (az országos rádiókra) havonta, a megyeszékhelyek mérése illetve publikálása (a helyi rádiókra) évente két alkalommal történik. Az országos mérésnek havi minimum 1500 fős országos mintával kell történnie. A megyeszékhelyi mérést az országos lekérdezésen túl, évente egy alkalommal további ~ minimum 5 ezer fős megyeszékhelyi és adáskörzeti kiegészítő mintával kell elvégezni.

2.2. A közönségarány (SHR) definíciója a rádió esetén

A mutató tartalmi jelentése

A rádió hallgatottsági közönségarány mutatója az adott időszámban a célcsoport teljes rádióhallgatási idejének a vizsgált adóra eső százalékos hányadát jelenti.

A mutató számítási módja

$SHR\% = 100 \cdot \text{Adott csatorna hallgatására fordított idő} / \text{az összes csatorna hallgatására fordított idő}$

A számításba vett összes adó az Adó univerzum lista segítségével módosítható. Így tehát a Share értéke függ az Adóuniverzumban szereplő adók körétől is.

A mutató matematikai tulajdonságai:

- a) értéke mindig 0 és 100 között van

- b) ugyanazon időszáv és célcsoport esetében több rádióadó SHR értéke összeadható c) különböző célcsoportok és/vagy időszávok SHR értékei nem adhatóak össze
- d) a számlálójában és nevezőjében található mennyiségek általában korreláltak, néha erős korrelációk is megfigyelhetők

2.3. Az SHR kiszámítása

A televíziótól eltérően a rádiók esetén nem áll rendelkezésre folyamatosan szolgáltatott adat a hallgatottságról. A rádiók éves közönségarányait ezért csak a rendelkezésre álló mérésekből lehet megbecsülni. Ez azt jelenti, hogy a rádiók közönségarányát 12*2 hét adataiból becsüli a módszertan. Az adatok sporadikus volta matematikailag nem kezelhető hibát visz a becslésbe. Ugyanakkor a számított értékek elfogadhatóak azzal a feltételezéssel, hogy a helyi rádiók drasztikusan nem bírnak más hallgatottsággal a meg nem figyelt hónapokban, mint a mérésbe bevont hónapok esetén. A közönségarány kiszámítását az alábbi paraméterekkel kell elvégezni:

Célcsoport: 15+

Időszáv (time band): all day

Időszak: teljes év (jan. 1. – dec. 31.)

Adóuniverzum: teljes

Ezekkel a paraméterekkel számítva tetszőleges rádióadók SHR értékei összeadhatóak.

3. Összefoglaló tábla

	TV	Rádió
minta design	panel, arányosan rétegzett	survey, diszproporcionálisan rétegzett
minta méret	min. 2300 fő	min. 20 000 fő/év
adatfelvétel gyakorisága	folyamatos	havonta illetve évente
adatfelvételi eljárás	műszeres	DAR CATI (mobil és vezetékcs)
súlyozás	iteratív	iteratív
reprezentált sokaság	4+	15+
nézés/hallgatás definíciója	minimum 15 másodperc összefüggő nézés egy percen belül, a legnagyobb viszi a percet szabály	hallgatás egy 15 perces sávban

Budapest, 2014. szeptember 9.